

चालक प्रशिक्षण संचालनको पाठ्यक्रम

(सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४५ को दफा (४५) को
उपदफा (१) बमोजिम चालक प्रशिक्षण केन्द्रको लागि जारी गरिएको)
(निर्णय मिति : २०६५/१०/१७)

यातायात व्यवस्था विभाग
काठमाण्डौ
२०६५

भाग - १

चार पाँचे सवारी (मोटर)

यातायात व्यवस्था कार्यालयद्वारा चार पाँचे सवारी साधन (क्रेन, रोडरोलर, डोजर, लोडर वाहेक) को सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त गर्न चाहनेको लागि संचालन गरिने परीक्षामा देहाय बमोजिमका विषय समावेश गरिएको हुन्छ । त्यसकारण चालक प्रशिक्षण केन्द्रले सवारी चालकको लागि संचालन गर्ने प्रशिक्षणमा देहाय बमोजिमको विषयमा प्रशिक्षार्थीलाई जानकारी गराउनु पर्दछ ।

१.१. सैद्धान्तिक

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : २ घण्टा

विषय	समावेश गर्नु पर्ने मुख्य मुख्य जानकारी
१. सवारी साधन	<ul style="list-style-type: none"> ● सवारी साधनको परीचय ● सवारी साधनको किसिम ● अटोमोबाइल इन्जिनको सामान्य जानकारी
२. सवारी नियन्त्रण	<p>क. गोडाको नियन्त्रण</p> <ul style="list-style-type: none"> ● गोडाले लगाउने ब्रेकको नियन्त्रण ● एक्सिलरेटरको नियन्त्रण ● क्लचमा नियन्त्रण <p>ख. हातको नियन्त्रण</p> <ul style="list-style-type: none"> ● स्टेरिङ्ग ● हाते ब्रेक ● हर्न ● लाईट ● वाईपर ● इग्निशन स्विच ● स्टार्टर ● डिपर ● संकेत <p>ग. अन्य नियन्त्रण</p> <ul style="list-style-type: none"> ● दायाँ र बायाँको टाँढा हेर्ने एना ● ड्यास बोर्डका उपकरण ● अगाडिको सिसा

<p>३. ड्राइभिङ्ग शुरु गर्नु भन्दा अगाडि</p>	<p>क. चालक सीटमा बस्नु अघि</p> <ul style="list-style-type: none"> ● पानीको मात्रा ● टायरको अवस्था ● साइड लाइटको अवस्था <p>ख. चालक सीटमा बसे पछि</p> <ul style="list-style-type: none"> ● दायाँ वायाँको ऐना ● पछाडि हेर्ने ऐना ● सिट बेल्ट ● संकेतको अवस्था ● इन्धनको अवस्था ● ड्र्यास बोर्डका अन्य संकेत
<p>४. ड्राइभिङ्ग शुरु गरे पछि</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● चलाउनु अगाडि लिनु पर्ने सावधानी ● चलाउँदाको अवस्थामा लिनु पर्ने सावधानी ● स्टेरिङ्ग नियन्त्रण ● गियर परिवर्तन ● एक्सिलरेटर बढाउने र घटाउने ● अकस्मात एक्सिलरेटर बढाउने र घटाउने ● ब्रेक लगाउने र रोक्ने ● ट्राफिक र सडकको अवस्था ● अन्य सडक प्रयोगकर्ता वारेमा जानकारी ● पार्किङ्ग ● पछाडि फर्काउने (ब्याक गर्ने)
<p>५. सडकमा रहदा</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● अन्य सवारी र सडक प्रयोगकर्ताको अवस्थाको अन्दाज गर्ने ● अन्य सडक प्रयोगकर्ता अनुसार आफ्नो सवारीको स्थान मिलाउने
<p>६. चौबाटोमा चलाउँदा</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● लिनु पर्ने सबधानी ● दायाँ वायाँ र पछाडि हेर्ने ऐनाको प्रयोग ● साइड लाइटको ठीक प्रयोग ● ट्राफिक बत्ती वा इसाराको पलाना ● आफ्नो र अरु सवारीको स्थितीको जानकारी ● गती नियन्त्रण ● हेर्ने र अगाडि बढ्ने ● परसम्मको हेराई

	<ul style="list-style-type: none"> ● सडकक्रस गर्ने पैदलयात्रुको मानसिकता
७. मोडाउदै अगाडि बढाउने	<ul style="list-style-type: none"> ● दायाँ वा बायाँ मोडाउने ● “यु” टर्न गर्ने ● तीन विन्दुको टर्न ● पाँच विन्दुको टर्न
८. पछाडि फर्काउने	<ul style="list-style-type: none"> ● ब्याक गियरको प्रयोग ● सिटमा बसेर ब्याक गियर समात्ने तरिका ● गती नियन्त्रण ● स्टेरिङमा नियन्त्रण ● 'S' वेन्डमा ब्याक गर्ने ● सामान्य त्रुटी सच्याउने
९. पार्किङ्ग	<ul style="list-style-type: none"> ● समानान्तर पार्किङ्ग ● कोण पार्किङ्ग ● समकोण पार्किङ्ग ● उकालोमा पार्किङ्ग ● ओरालोमा पार्किङ्ग ● सामान्य त्रुटी सच्याउने
१०. विभिन्न अवस्थाको ड्राइभिङ्ग	<ul style="list-style-type: none"> ● रातीमा ● दिनमा ● पानी परेको वेलामा ● पानी वा हिलोमा ● वाक्लो हुस्सुमा ● चिप्लो बाटोमा

१.२. ट्राफिक शिक्षा

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : २ घण्टा

१. यातायातसँग सम्बन्धित नियम कानून	<p>क. सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४६ र नियमावली, २०५४</p> <ul style="list-style-type: none">● सवारी दर्ता र नम्बर● नामसारी● ब्लु बुक● सवारी कर र नविकरण● जाँचपास● प्रदुषण जाँच● बीमा● सवारी चालक अनुमतिपत्र● सवारी चालकले पलाना गर्नु पर्ने शर्त● दण्ड जरिवाना● सवारी र चालक अनुमतिपत्रको नविकरण <p>ख. सवारी साधन कर ऐन, २०३१</p> <p>ग. मुलुकी ऐन, २०२१</p> <ul style="list-style-type: none">● ज्यान सम्बन्धी महल● कित्ते सम्बन्धी महल
२. हातबाट संचालित सङ्केत	सवारी साधनमा रहेका संकेत
३. ट्राफिक चिन्ह	विभिन्न चिन्हको वारेमा जानकारी <ul style="list-style-type: none">● प्रतिवन्धात्मक चिन्ह (३० वटा)● सचेतात्मक (४३ वटा)● सुचनामूलक (१८ वटा)
४. ट्राफिक प्रहरीको इशारा	ट्राफिक प्रहरीले प्रयोग गर्ने इशारा <ul style="list-style-type: none">● हाते इशारा● सिङ्गीको इशारा
५. अटोमेटिक ट्राफिक चिन्ह	क. ट्राफिक वत्ती <ul style="list-style-type: none">● रातो● पहेलो● हरियो ख. पैदल यात्रीको लागि वत्ती <ul style="list-style-type: none">● रातो

	<ul style="list-style-type: none"> ● हरियो ग. हाते वत्ती
६. सडक मार्किङ्गको जानकारी	<ul style="list-style-type: none"> ● लेन लाइन ● जेब्रा क्रसिङ्ग ● स्टप ● दायाँ मोड ● बायाँ मोड
७. राजमार्ग तथा शहरी सडकमा सवारीको गती सम्बन्धी जानकारी	<ul style="list-style-type: none"> ● गती सीसिम गर्ने संकेत ● संकेतको पालना
८. पार्किङ्ग	<ul style="list-style-type: none"> ● पार्किङ्ग गर्न हुने स्थल ● पार्किङ्ग गर्न नहुने स्थल ● पार्किङ्ग गर्दा विचार गर्नु पर्ने कुरा
९. डिफेन्सिभ ड्राइभिङ्ग	<ul style="list-style-type: none"> ● आफु बचेर ड्राइभिङ्ग गर्ने
१०. निश्चित सवारीलाई प्राथमिकता	<p>आपत्कालिन सवारी</p> <ul style="list-style-type: none"> ● दमकल ● एम्बुलेन्स ● शव वाहन ● प्रहरीको सवारी ● विशिष्ट व्यक्तिको सवारी
११. निश्चित सडक प्रयोगकर्तालाई प्राथमिकता	<ul style="list-style-type: none"> ● वृद्ध वृद्धा ● बालबालिका ● महिला ● अपाङ्ग ● सेतो लट्टी लिएका ● विरामी
१२. चालकको जिम्मेवारी	<ul style="list-style-type: none"> ● सडक अनुशासनको महत्व ● पैदल यात्री प्रतिको व्यवहार ● अरु सवारी चालक प्रतिको व्यवहार ● ट्राफिक प्रहरी, प्रहरी वा अन्य अधिकार प्राप्त र पैदल यात्रीको संकेतको पालना ● आपत्कालीन अवस्था ● असल आचरणको आवश्यकता

१.३. सवारीको सुरक्षा तथा मर्मत संभार

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : १ घण्टा

१. आफ्नो सवारी साधनको सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none">● सुरक्षित पार्किङ्ग● गियर र हाते ब्रेकको प्रयोग● सवारी लक● अन्य सवारीबाट बचावट
२. बीमा	<ul style="list-style-type: none">● बीमाको फाइदा● सवारीको बीमा● चालकको बीमा● यात्रुको बीमा● सवारीले क्षति पुऱ्याउने जन धनको बीमा
३. बिग्निएका सवारी साधनको मर्मत	<ul style="list-style-type: none">● वर्कशपको पहिचान● वर्कसपसम्म लाने ब्यवस्था● पार्टपुर्जाको उपलब्धता● दक्ष जनशक्तिको उपलब्धता
४. सर्भिसिङ्ग	<ul style="list-style-type: none">● नियमित सर्भिसिङ्गको फाइदा● सर्भिसिङ्ग नगर्दाको हानी नोक्सानी● दूरी तथा समयावधि अनुसार सर्भिसिङ्ग

१.४. सवारीको यान्त्रिक बनावट

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : २ घण्टा

१. सवारीको बनावट	<p>क. कम पाँगे सवारी</p> <ul style="list-style-type: none">● दुई पाँगे● तिन पाँगे <p>ख. चार पाँगे सवारी</p> <ul style="list-style-type: none">● हलुका वा साना● मभ्यौला● ठूला वा भारी <p>ग. नेपाल सवारी प्रदुषण मापदण्ड, २०६९</p>
२. इन्जिन	<p>इन्जिनका प्रकार</p> <ul style="list-style-type: none">● डिजल● पेट्रोल

	<ul style="list-style-type: none"> ● सोलार ● ब्यट्री ● हाइब्रिड
३. इन्धन प्रणाली (Fuel system)	<ul style="list-style-type: none"> ● इन्धन रहने ट्यांकी ● इन्जेक्शन पम्प ● एयर लक ● आयल ब्लक
४. इन्जिन चिस्याउने प्रणाली (Cooling system)	<ul style="list-style-type: none"> ● इन्जिन चिस्याउनुको आवश्यकता ● रेडिएटर ● वाटर पम्प ● फ्यान बेल्ट ● रेडिएटरमा पानी थप्ने ● सामान्य मर्मत
५. लुब्रिकेशन प्रणाली (Lubrication system)	<ul style="list-style-type: none"> ● इन्जिन र च्यसिसमा यसको आवश्यकता ● ल्युब आयलको किसिम ● आयल थप्ने तरिका ● सामान्य मर्मत
६. ट्रान्समिशन प्रणाली (Transmission system)	<p>क. क्लच</p> <ul style="list-style-type: none"> ● बनावट ● कार्य ● आवश्यकता <p>ख. गियर बक्स</p> <ul style="list-style-type: none"> ● बनावट ● कार्य ● आवश्यकता ● पार्ट <p>ग. प्रोपेलर श्याफ्ट</p> <ul style="list-style-type: none"> ● बनावट ● कार्य ● आवश्यकता ● ज्वाइन्ट ● बेरिङ्ग ● लुब्रिकेटिङ्ग पार्ट

	<p>घ. डिफरेंशियल</p> <ul style="list-style-type: none"> ● बनावट ● कार्य ● आवश्यकता ● आवाज
<p>७. सस्पेंशन प्रणाली (Suspension system)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● बनावट ● कार्य ● आवश्यकता ● स्प्रिङ्ग ● शक एञ्जरबर ● पार्टहरू
<p>ट. स्टेरिङ्ग प्रणाली (Steering system)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● बनावट ● कार्य ● आवश्यकता ● जोडाई ● पार्ट
<p>ड. ब्रेक प्रणाली (Brake system)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● बनावट ● कार्य ● आवश्यकता ● हाईड्रोलिक ब्रेक ● एयर ब्रेक ● ब्रेक मिलाउने ● जोडाई ● पार्ट
<p>१०. बिद्युतीय प्रणाली (Electrical system)</p>	<p>क. ब्याट्री</p> <ul style="list-style-type: none"> ● कार्य ● आवश्यकता ● स्थिती <p>ख. डाईनामोमिटर</p> <p>ग. सेल्फ मोटर</p> <p>घ. स्टार्टर मोटर</p> <p>ङ. लाईट तथा एम्पेयरमिटरमा चार्ज</p>
<p>११. चक्का</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● चक्कामा आउने खराबी ● पञ्चर टाल्ने

	<ul style="list-style-type: none"> ● बनाउने ● चक्का मिलाउने
१२. ड्रयास बोर्ड	<ul style="list-style-type: none"> ● ड्रयास बोर्डमा रहने मिटर ● देखिने मिटरको कार्य ● आवश्यकता ● हेर्ने तरिका
१३. आपत्कालिन अवस्थामा तुरुन्तै गर्नु पर्ने सामान्य मर्मत संभार	<ul style="list-style-type: none"> ● बोनट खोल्ने ● ब्याट्री खोल्ने ● चार्ज गराउने ● फिट गर्ने

१.५. दुर्घटना ब्यवस्थापन

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : १ घण्टा

१. आफ्नो सवारी साधन दुर्घटना भएमा	<ul style="list-style-type: none"> ● आफ्नो उद्धार गर्ने ● घाइतेको उद्धार गर्ने ● घाइतेको प्राथमिक उपचार गर्ने ● नजिकको प्रहरीलाई खबर गर्ने ● अस्पताल लाने ब्यवस्था मिलाउने ● सवारी साधन छाडेर नभागने ● कानुनी कार्यमा स्थानीय प्रहरी र प्रशासनलाई सहयोग गर्ने ● पीडितलाई विमा रकम भुक्तानीमा सहयोग गर्ने ● कानुनी कारवाही पछि आफ्नो सवारी साधन मर्मतको लागी वर्कशप लाने
२. अरुको सवारी साधन दुर्घटना भएमा	<ul style="list-style-type: none"> ● घाइतेको उद्धारमा सहयोग गर्ने ● घाइतेको प्राथमिक उपचारमा सहयोग गर्ने ● नजिकैको प्रहरीमा खबर गर्ने ● घाइतेहरूलाई अस्पताल लैजान सहयोग गर्ने

१.६. प्राथमिक उपचार

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : १ घण्टा

१. प्राथमिक उपचार	<ul style="list-style-type: none">● परिचय● गर्नु पर्ने सामान्य कार्यहरू
३. मानव शरिर	<p>क. सामान्य बनावट</p> <p>ख. प्रमुख अंगको कार्य</p> <ul style="list-style-type: none">● मुटु● फोक्सो● कलेजो● मृगौला● टाउको● आँखा● कान● मुख● आन्द्रा● हाँड● रगत
४. ड्रेसिङ्ग र बैण्डेज	<ul style="list-style-type: none">● परिचय● किसिम● आवश्यकता● लगाउने तरिका
५. रक्त संचार	<ul style="list-style-type: none">● रगतको महत्व● रक्त संचारको सामान्य जानकारी● रगत समुहको जानकारी● रगत दिनु पर्ने अवस्था● रक्तदान● ब्लड बैंकको काम
६. घाउ र रक्तश्राव	<p>घाउ</p> <ul style="list-style-type: none">● परिचय● किसिम● ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुरा● घाउवाट रगत जाने अवस्था● रोकथामका उपाय

	<ul style="list-style-type: none"> ● प्राथमिक उपचार
७. विशेष ठाँउमा रक्तश्राव	<ul style="list-style-type: none"> ● रक्तश्राव ● शरिरका भित्री अंगमा रक्तश्राव ● टाउकोमा रक्तश्राव ● रक्तश्रावको अवस्थामा प्राथमिक उपचार
८. शक	<ul style="list-style-type: none"> ● शक हुने अवस्था ● शकका लक्षण ● प्राथमिक उपचार
९. श्वास प्रश्वास	<ul style="list-style-type: none"> ● श्वास प्रश्वासका अंगहरू ● श्वास प्रश्वास रोकिने अवस्था ● कृतिम श्वास प्रश्वासको तरिका
१०. हाँडमा चोट लाग्ने	<ul style="list-style-type: none"> ● हाँडको चोट थाहा पाउने तरिका ● प्राथमिक उपचार
११. पोल्ने (जलन)	<ul style="list-style-type: none"> ● पोल्नेको अवस्थामा प्राथमिक उपचार
१२. बेहोस वा अचेत	<ul style="list-style-type: none"> ● बेहोस हुदा ध्यान दिनु पर्ने विषय ● बेहोस हुदाको अवस्थामा प्राथमिक उपचार
१३. विषादी	<ul style="list-style-type: none"> ● विषादीको किसिम ● मानव शरिरलाई हानी गर्ने विषादी ● विषादी शरिर भित्र पसेको अवस्थामा गरिने प्राथमिक उपचार

१.७. सवारी चालकको आचरण

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : २ (१+१) घण्टा

१. व्यक्तिगत आचरण	<ul style="list-style-type: none"> ● मादक पदार्थ खाएर गाडी चलाउन नहुने ● लागु औषध सेवन गर्न नहुने ● शारीरिक स्वस्थता कायम गर्ने ● रिस, आवेश र पूर्वाग्रह माथि नियन्त्रण गर्ने ● सवारी चालक अनुमतिपत्र साथमा राख्ने ● ट्राफिक नियमहरूको पालना गर्ने ● स्टेरिङमा रहेको बेला अन्यत्र ध्यान मोड्ने काम नगर्ने ● चलाउदा मोबाइल फोनको प्रयोग नगर्ने
२. सार्वजनिक सवारी चालकमा आवश्यक व्यवहार	<ul style="list-style-type: none"> ● यात्री र कर्मचारीसंग राम्रो व्यवहार गर्ने ● महिला, बृद्ध, अपाङ्ग तथा बालबालिकालाई

	<p>मद्धत गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● यात्रा गरिरहेका यात्रु र चढ्न खोज्ने यात्रुलाई ओर्लन उक्लनमा सहयोग गर्ने ● तोकिएको समय भन्दा वढी समय सवारी नचलाउने ● मर्यादित पोशाक लगाउने ● परिचयपत्र लगाउने ● समयको पालना गर्ने ● विना इजाजत र कागजपत्र विनाका सवारी साधन संचालन नगर्ने ● बीमा नभएका सवारी साधन नचलाउने ● गेरकानुनी मालवस्तु सवारी साधनमा नराख्ने ● दुर्घटना भएको अवस्थामा नजिकैको प्रहरी इकाईमा छिटो खबर गर्ने ● दुर्घटनाको अनुसन्धानमा संलग्न प्रहरीलाई आवश्यक सहयोग गर्ने
--	--

८. ड्राइभिङ्ग अभ्यास

१.८.१. परीक्षण गरिने शिप र ज्ञान

यातायात व्यवस्था कार्यालयले सवारी चालकको क्षमता परीक्षणको लागि परीक्षा दिने व्यक्तिमा देहाय वमोजिमका शिप र ज्ञानको अवस्थाको परीक्षण गर्ने छ। त्यसकारण चालक प्रशिक्षण केन्द्रले सवारी चालकको प्रशिक्षण संचालन गर्दा सोहि अनुसार व्यवहारिक शिप ज्ञान प्रदान गर्ने गरी गर्नु पर्दछ।

- (क) इन्जिन सुचारु गर्नु भन्दा अगाडि लिनु पर्ने सावधानीका उपायहरू अपनाउन सक्ने,
- (ख) सवारी साधन चलाउन शुरू गर्दा, सवारी अगाडि वढाई रहदा वा ओभर टेक गर्न मार्ग परिवर्तन गर्दा वा दायाँ तर्फ लागदा वा रोकदा संकेत गर्नु भन्दा अगाडि सवारी साधनमा रहेको टाँडा हेर्ने ऐनाको उपयुक्त ढंगले प्रयोग गर्ने,
- (ग) वायाँ र दायाँ कुना तर्फ सुरक्षित र सजिलरी मोड्ने,
- (घ) आकस्मिक वा अन्य आवश्यक अवस्थामा सवारी साधन रोक्ने, आवश्यक अवस्थामा उपयुक्त संकेतको प्रयोग गरी सडकको उपयुक्त स्थानमा सुरक्षित रूपमा रोक्ने,
- (ङ) सवारी साधन चलाउदा अन्य क्रियाकलापबाट ध्यान भंग हुन नदिने र रिजेन्स अफ माइन्ड प्रदर्शन गर्ने,
- (च) ट्राफिक चिन्ह वा ट्राफिक वत्ती वा ट्राफिक प्रहरी वा प्रहरीले गरेको संकेतको

ठीक ढंगले शिघ्र पलना गर्ने र अरु सडक प्रयोगकर्ताले दिएको संकेतको पालना ठीक ढंगले गर्ने,

- (छ) पैदल यात्रुले वाटो क्रस गर्ने ठाँउमा उपयुक्त व्यवहार प्रदर्शन गर्ने,
- (ज) सवारी साधनमा रहेका हाते वा विद्युतीय संकेतहरूको स्पष्ट र बिना गल्ती ठीक समयमा ठीक संकेतको प्रयोग गर्ने,
- (झ) ट्राफिक र सडकको अवस्था अनुसार सवारी साधनको गतीलाई सन्तुलित राख्ने,
- (ञ) ठाडो उकालोमा ह्यान्ड ब्रेक वा एक्सिलेटर र गोडामा रहेको ब्रेकको प्रयोग गरी सवारी साधनलाई पछाडि सर्न नदिई रोकन र पुनःसंचालन गर्न सक्ने,
- (ट) ओरालोमा जादा तल्ला गियरमा शिघ्र परिवर्तन गर्न सक्ने,
- (ठ) पछाडिको गियर प्रयोग गरी सवारी साधनलाई सिमित चौडाईको सडकमा दायाँ वा बायाँ तर्फबाट फर्काउदा पूर्ण नियन्त्रणमा ठीक तरिकाले फर्काउने,
- (ड) ट्राफिक अवस्थाले माग गरेको वेला उच्च गियरबाट तल्लो गियरमा शिघ्र परिवर्तन गर्न सक्ने,
- (ढ) सवारी साधनमा रहेका एक्सिलेटर, लकच, गियर, ब्रेक (हाते र गोडा), स्टेरिङ्ग र हर्नको ठीक ढंगले प्रयोग गर्ने र
- (ण) आवश्यक परेको वा भएको अवस्थामा स्टेरिङ्ग, सहज गियरको परिवर्तन र ब्रेकको प्रयोग गरी सवारी साधनमा साधारण नियन्त्रण कायम गर्ने ।

१.८.२. परीक्षणको तरिका

यातायात व्यवस्था कार्यालयले देहाय वमोजिमको तरिकाद्वारा उल्लेखित शिप र ज्ञानको परीक्षण गर्ने हुनाले चालक प्रशिक्षण केन्द्रले सोही अनुसारको अभ्यास गराउनु पर्दछ ।

- (क) चलाउनु पूर्वको सवधानी र सुरक्षा परीक्षण
- (ख) चित्र आँठमा परीक्षण
- (ग) स्पिड ब्रेकर परीक्षण
- (घ) ट्राफिक संकेतको परीक्षण
- (ङ) ज्याम्प परीक्षण
- (च) ग्यारेज पार्किङ्ग परीक्षण
- (छ) सवारीको गति, गियर परिवर्तन र समयको परीक्षण

१.८.३. अभ्यासको अनुमानित समय : ३० घण्टा

भाग -२

दुई पाँगे सवारी साधन (मोटर साइकल वा स्कुटर)

यातायात व्यवस्था कार्यालयले दुई पाँगे सवारी साधन (मोटर साइकल वा स्कुटर) को सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त गर्न चाहनेको लागि संचालन गर्ने परीक्षामा देहाय वमोजिमका विषय समावेश गरिएको हुन्छ। त्यसकारण चालक प्रशिक्षण केन्द्रहरूले सवारी चालकको लागि संचालन गर्ने प्रशिक्षणमा देहाय वमोजिमको विषयमा प्रशिक्षार्थीलाई जानकारी दिनु पर्दछ।

२.१. सैद्धान्तिक

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : २ घण्टा

विषय	समावेश गर्नु पर्ने मुख्य मुख्य जानकारी
१. सवारी साधन	<ul style="list-style-type: none">● सवारी साधनको परीचय● सवारी साधनको किसिम● अटोमोबाइल इन्जिनको सामान्य जानकारी
२. सवारी नियन्त्रण	<p>क. गोडाको नियन्त्रण</p> <ul style="list-style-type: none">● गोडाले लगाउने ब्रेकको नियन्त्रण● गियरको नियन्त्रण <p>ख. हातको नियन्त्रण</p> <ul style="list-style-type: none">● स्टेरिङ्ग● हाते ब्रेक● हर्न● लाईट● एक्सलेटर● ल्कच● इग्निशन स्विच● स्टार्टर● डिपर● संकेत <p>ग. अन्य नियन्त्रण</p> <ul style="list-style-type: none">● दायाँ र बायाँको ऐना● ड्र्यास बोर्डका उपकरण

<p>३. ड्राइभिङ्ग शुरु गर्नु भन्दा अगाडि</p>	<p>क. चालक सीटमा बस्नु अघि</p> <ul style="list-style-type: none"> ● पानीको मात्रा ● साइड लाइटको अवस्था ● हेल्मेट, जुत्ता र पञ्जाको प्रयोग <p>ख. चालक सीटमा बसे पछि</p> <ul style="list-style-type: none"> ● दायाँ बायाँको ऐना ● संकेतको अवस्था ● इन्धनको अवस्था
<p>४. ड्राइभिङ्ग शुरु गरे पछि</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● चलाउनु अगाडि लिनु पर्ने सावधानी ● चलाउदाको अवस्थामा लिनु पर्ने सावधानी ● ह्याण्डल नियन्त्रण ● गियर परिवर्तन ● एक्सिलरेटर बढाउने र घटाउने ● अकस्मात एक्सिलरेटर बढाउने र घटाउने ● ब्रेक लगाउने र रोक्ने ● ट्राफिक र सडकको अवस्था ● अन्य सडक प्रयोगकर्ता वारेमा जानकारी ● पार्किङ्ग
<p>५. सडकमा रहदा</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● अन्य सवारी र सडक प्रयोगकर्ताको अवस्थाको अन्दाज गर्ने ● अन्य सडक प्रयोगकर्ता अनुसार आफ्नो सवारीको स्थान मिलाउने
<p>६. चौबाटोमा चलाउँदा</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● लिनु पर्ने सावधानी ● दायाँ, बायाँ र पछाडि हेर्ने ऐनाको प्रयोग ● साइड लाइटको ठीक प्रयोग ● ट्राफिक बत्ती वा इसाराको पलाना ● आफ्नो र अरु सवारीको स्थितीको जानकारी ● गती नियन्त्रण ● हेर्ने र अगाडि बढ्ने ● परसम्मको हेराई ● सडककस गर्ने पैदलयात्रुको मानसिकता
<p>७. मोडाउदै अगाडि बढाउने</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● दायाँ वा बायाँ मोडाउने ● “ यु ” टर्न गर्ने ● तीन विन्दुको टर्न

	<ul style="list-style-type: none"> ● पाँच विन्दुको टर्न
ट. पार्किङ्ग	<ul style="list-style-type: none"> ● समानान्तर पार्किङ्ग ● कोण पार्किङ्ग ● समकोण पार्किङ्ग ● उकालोमा पार्किङ्ग ● ओरालोमा पार्किङ्ग ● सामान्य त्रुटी सच्याउने
ड. विभिन्न अवस्थाको ड्राइभिङ्ग	<ul style="list-style-type: none"> ● रातीमा ● दिनमा ● पानी परेको वेलमा ● पानी वा हिलोमा ● वाक्लो हुस्सुमा ● चिप्लो वाटोमा

२.२. ट्राफिक शिक्षा

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : २ घण्टा

१. यातायातसँग सम्बन्धित नियम कानून	<p>क. सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४६ र नियमावली, २०५६</p> <ul style="list-style-type: none"> ● सवारी दर्ता र नम्बर ● नामसारी ● व्लु बुक ● सवारी कर र नविकरण ● जाँचपास ● प्रदुषण जाँच ● बीमा ● सवारी चालक अनुमतिपत्र ● सवारी चालकले पलाना गर्नु पर्ने शर्त ● दण्ड जरिवाना ● सवारी र चालक अनुमतिपत्रको नविकरण <p>ख. सवारी साधन कर ऐन, २०३१</p> <p>ग. मुलुकी ऐन, २०२१</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ज्यान सम्बन्धी महल ● कित्ते सम्बन्धी महल
------------------------------------	--

<p>२. हातबाट संचालित संकेत ३. ट्राफिक चिन्ह</p> <p>४. ट्राफिक प्रहरीको इशारा</p>	<p>सवारी साधनमा रहेका संकेत विभिन्न चिन्हको वारेमा जानकारी</p> <ul style="list-style-type: none"> ● प्रतिबन्धात्मक चिन्ह (३० वटा) ● सचेतात्मक (४३ वटा) ● सुचनामूलक (१८ वटा) <p>ट्राफिक प्रहरीले प्रयोग गर्ने इशारा</p> <ul style="list-style-type: none"> ● हाते इशारा ● सिटीको इशारा
<p>५. अटोमेटिक ट्राफिक चिन्ह</p>	<p>क. ट्राफिक वत्ती</p> <ul style="list-style-type: none"> ● रातो ● पहेलो ● हरियो <p>ख. पैदल यात्रीको लागि वत्ती</p> <ul style="list-style-type: none"> ● रातो ● हरियो <p>ग. हाते वत्ती</p>
<p>६. सडक मार्किङ्गको जानकारी</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● लेन लाइन ● जेब्रा कसिङ्ग ● स्टप ● दायाँ मोड ● बायाँ मोड
<p>७. राजमार्ग तथा शहरी सडकमा सवारीको गती सम्बन्धी जानकारी</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● गती सीमित गर्ने संकेत ● संकेतको पालना
<p>८. पार्किङ्ग</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● पार्किङ्ग गर्न हुने स्थल ● पार्किङ्ग गर्न नहुने स्थल ● पार्किङ्ग गर्दा विचार गर्नु पर्ने कुरा
<p>९. निश्चित सवारीलाई प्राथमिकता</p>	<p>आपत्कालिन सवारी</p> <ul style="list-style-type: none"> ● दमकल ● एम्बुलेन्स ● शव वाहन ● प्रहरीको सवारी ● विशिष्ट व्यक्तिको सवारी

११. निश्चित सडक प्रयोगकर्तालाई प्राथमिकता	<ul style="list-style-type: none"> ● वृद्ध वृद्धा ● बालबालिका ● महिला ● अपाङ्ग ● सेतो लट्टी लिएका ● विरामी
---	--

२.३. दुर्घटना ब्यवस्थापन

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : १ घण्टा

१. आफ्नो सवारी साधन दुर्घटना भएमा	<ul style="list-style-type: none"> ● आफ्नो उद्धार गर्ने ● घाइतेको उद्धार गर्ने ● घाइतेको प्राथमिक उपचार गर्ने ● नजिकको प्रहरीलाई खबर गर्ने ● अस्पताल लाने ब्यवस्था मिलाउने ● सवारी साधन छाडेर नभाग्ने ● कानुनी कार्यमा स्थानीय प्रहरी र प्रशासनलाई सहयोग गर्ने ● पीडितलाई विमा रकम भुक्तानीमा सहयोग गर्ने ● कानुनी कारवाही पछि आफ्नो सवारी साधन मर्मतको लागि वर्कशप लाने
२. अरुको सवारी साधन दुर्घटना भएमा	<ul style="list-style-type: none"> ● घाइतेको उद्धारमा सहयोग गर्ने ● घाइतेको प्राथमिक उपचारमा सहयोग गर्ने ● नजिकैको प्रहरीमा खबर गर्ने ● घाइतेहरूलाई अस्पताल लैजान सहयोग गर्ने

२.४. प्राथमिक उपचार

प्रशिक्षणको अनुमानित समय : १ घण्टा

१. प्राथमिक उपचार	<ul style="list-style-type: none"> ● परिचय ● गर्नु पर्ने सामान्य कार्यहरू
३. मानव शरिर	<p>क. सामान्य बनावट</p> <p>ख. प्रमुख अंगको कार्य</p> <ul style="list-style-type: none"> ● मुटु

	<ul style="list-style-type: none"> ● फोक्सो ● कलेजो ● मृगौला ● टाउको ● आँखा ● कान ● मुख ● आन्द्रा ● हाँड ● रगत
४. ड्रेसिङ्ग र बैण्डेज	<ul style="list-style-type: none"> ● परिचय ● किसिम ● आवश्यकता ● लगाउने तरिका
५. रक्त संचार	<ul style="list-style-type: none"> ● रगतको महत्व ● रक्त संचारको सामान्य जानकारी ● रगत समुहको जानकारी ● रगत दिनु पर्ने अवस्था ● रक्तदान ● ब्लड बैंकको काम
६. घाउ र रक्तश्राव	<p>घाउ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● परिचय ● किसिम ● ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुरा ● घाउवाट रगत जाने अवस्था ● रोकथामका उपाय ● प्राथमिक उपचार
७. विशेष ठाँउमा रक्तश्राव	<ul style="list-style-type: none"> ● रक्तश्राव ● शरिरका भित्री अंगमा रक्तश्राव ● टाउकोमा रक्तश्राव ● रक्तश्रावको अवस्थामा प्राथमिक उपचार
८. श्वास प्रश्वास	<ul style="list-style-type: none"> ● श्वास प्रश्वासका अंगहरू ● श्वास प्रश्वास रोकिने अवस्था ● कृतिम श्वास प्रश्वासको तरिका

५. हाँडमा चोट लाग्ने	<ul style="list-style-type: none"> ● हाँडको चोट थाहा पाउने तरिका ● प्राथमिक उपचार
१०. पोल्ने (जलन)	<ul style="list-style-type: none"> ● पोलेको अवस्थामा प्राथमिक उपचार
११. बेहोस वा अचेत	<ul style="list-style-type: none"> ● बेहोस हुदा ध्यान दिनु पर्ने विषय ● बेहोस हुदाको अवस्थामा प्राथमिक उपचार
१२. विषादी	<ul style="list-style-type: none"> ● विषादीको किसिम ● मानव शरिरलाई हानी गर्ने विषादी ● विषादी शरिर भित्र पसेको अवस्थामा गरिने प्राथमिक उपचार

२.५. ड्राइभिङ्ग अभ्यास

२.५.१. परीक्षण गरिने शिप र ज्ञान

यातायात व्यवस्था कार्यालयले दुई पाँचौँ सवारी साधन (मोटरसाइकल वा स्कुटर) को अनुमतिपत्र प्राप्त गर्न चाहनेको लागि संचालन गर्ने क्षमता परीक्षणको परीक्षा दिने व्यक्तिमा देहाय बमोजिमका शिप र ज्ञानको अवस्थाको परीक्षण गर्ने छ । त्यसैकारण चालक प्रशिक्षण केन्द्रले सवारी चालकको प्रशिक्षण गर्दा प्रशिक्षार्थीमा सोहि अनुसार व्यवहारिक शिप र ज्ञान प्रदान गर्ने गरी गर्नु पर्दछ ।

- (क) इन्जिन सुचारु गर्नु भन्दा अगाडि लिनु पर्ने सावधानीका उपाय अपनाउन सक्ने,
- (ख) बायाँ र दायाँ कुना तर्फ सुरक्षित र सजिलरी मोड्ने,
- (ग) आकस्मिक वा अन्य आवश्यक अवस्थामा सवारी साधन रोक्ने, आवश्यक अवस्थामा उपयुक्त संकेतको प्रयोग गरी सडकको उपयुक्त स्थानमा सुरक्षित रूपमा रोक्ने,
- (घ) सवारी साधन चलाउदा अन्य क्रियाकलापबाट ध्यान भंग हुन नदिने र प्रिजेन्स अफ माइन्ड प्रदर्शन गर्ने,
- (ङ) ट्राफिक चिन्ह वा ट्राफिक वत्ती वा ट्राफिक प्रहरी वा प्रहरीले गरेको संकेतको ठीक ढंगले शिघ्र पलना गर्ने र अरु सडक प्रयोगकर्ताले दिएको संकेतको पालना ठीक ढंगले गर्ने,
- (च) पैदल यात्रुले वाटो कस गर्ने ठाँउमा उपयुक्त व्यवहार प्रदर्शन गर्ने,
- (छ) सवारी साधनमा रहेका विद्युतीय संकेतहरूको स्पष्ट र विना गल्ती ठीक समयमा ठीक संकेतको प्रयोग गर्ने,
- (ज) ट्राफिक र सडकको अवस्था अनुसार सवारी साधनको गतीलाई सन्तुलित राख्ने,
- (झ) ठाडो उकालोमा ह्यान्ड ब्रेक वा थ्रोटल र गोडामा रहेको ब्रेकको प्रयोग गरी सवारी साधनलाई पछाडि सर्न नदिई रोक्न र पुनःसंचालन गर्न सक्ने,

- (ज) ओरालोमा जादा तल्ला गियरमा शिघ्र परिवर्तन गर्न सक्ने,
- (ट) ट्राफिक अवस्थाले माग गरेको बेला उच्च गियरबाट तल्लो गियरमा शिघ्र परिवर्तन गर्न सक्ने र
- (ठ) सवारी साधनमा रहेका एक्सिलेटर, ल्कच, गियर, ब्रेकहरू र हर्नको ठीक ढंगले प्रयोग गर्न सक्ने ।

नोट : गियर नभएका दुई पाँचे सवारी साधन चालकको लागि गरिने परीक्षणमा गियरको उपयोगको विषय समावेश गरिने छैन ।

२.५.२. परीक्षणको तरिका

चालकमा उल्लेखित शिप र ज्ञानको अवस्थाको परीक्षणको लागि यातायात व्यवस्था कार्यालयले देहाय बमोजिमको सात विभिन्न विधि अवलम्बन गर्ने हुनाले चालक प्रशिक्षण केन्द्रले सोही अनुसार अभ्यास गराउनु पर्दछ ।

- (क) चलाउनु पूर्वको सवधानी र सुरक्षा परीक्षण
- (ख) चित्र आँठमा परीक्षण
- (ग) साँघुरो काठमा परीक्षण
- (घ) ट्राफिक संकेतको परीक्षण
- (ङ) उबड खावडको परीक्षण
- (च) ज्याम्प परीक्षण
- (छ) सवारीको गति, गियर परिवर्तन र समयको परीक्षण

२.५.३. अभ्यासको अनुमानित समय : २० घण्टा